

SAMAR YAZBEK

WAAR
DE WIND
HUIST

ROMAN

Samar Yazbek (1970) is geboren in Jableh, Syrië en studeerde literatuurwetenschap. Ze ontving diverse onderscheidingen, waaronder de PEN Pinter Award en Best Foreign Book Award. Haar werk is in meer dan 20 talen verschenen, in 2018 stond Yazbek op de shortlist van de Prix Femina, en in 2021 was zij met *De blauwe pen* een van de vijf finalisten van de National Book Award.

‘Samar Yazbek is een van de meest getalenteerde schrijvers van Syrië.’ – CNN

Ali, een negentienjarige soldaat in het Syrische leger, ligt op de grond onder een grote boom. Hij droomt over een begrafenis, die van zichzelf? Is de vrouw die haar armen om de kist slaat zijn moeder? Wanneer hij weer bij bewustzijn komt, herinnert Ali zich de begrafenis van zijn broer, ongeveer een jaar geleden. Op hetzelfde moment realiseert hij zich dat hij gewond moet zijn geraakt door een bom die het leger eerder die dag per ongeluk liet vallen.

In *Waar de wind huist* schrijft Samar Yazbek over de uren waarin Ali zijn leven overdenkt tot op het moment dat hij met het leger in aanraking kwam en werd opgeroepen, of beter gezegd werd ingelijfd.

Net als haar vorige roman *De blauwe pen* gaat ook *Waar de wind huist* over de pracht en over de wreedheid van het leven, over vernietiging en over goedheid, en over de veerkracht van de mens. De oorlog in Syrië is altijd aanwezig op de achtergrond, maar het hart van dit verhaal ligt bij de rijkdom en de schoonheid van de Alawitische cultuur.

OXFAM Novib

De pers over *De blauwe pen*:

‘Iedere zin gloeit als een kleine ster
aan een rokende, verduisterde,
zwijgende hemel.’

– Désanne van Brederode

‘Poëtisch, volwassen en met
veel oog voor details [...] Prachtig
om te lezen.’ – NBD Biblion

‘Hartverscheurend, een opmerkelijk
verslag van de wanhoop van de
oorlog.’ – *Publishers Weekly*

‘De jonge, zwijgende verteller van
deze aangrijpende roman staat
symbool voor de vrouwen in Syrië
die gevangen worden gehouden
door de oorlog [...] een dapper
portret van een belegerd volk.’

– *The Observer*

SAMAR YAZBEK

Waar de wind huist

Vertaald uit het Arabisch door
Lore Baeten en Marthe Nelissen

UITGEVERIJ ORLANDO | OXFAM NOVIB

© 2021 Samar Yazbek
Oorspronkelijke titel *Maqâm al rîb*
Oorspronkelijke uitgever Manshurat al Mutawassit, Milaan
Published by agreement with RAYA the agency for Arabic
literature, and Maydo Kooy Literary Agency, The Netherlands
© 2022 Nederlandse vertaling Uitgeverij Orlando bv,
Amsterdam en Lore Baeten en Marthe Nelissen
Omslagontwerp Nanja Toebak
© Omslagbeeld Studio Benjamin / Arcangel
© Foto auteur Rania Stephan
Uitgave in samenwerking met Oxfam Novib
Zetwerk Pre Press Media Groep
ISBN 978 90 832098 2 1
NUR 302

www.uitgeverijorlando.nl

I

Een blaadje, gewoon een blaadje, dat hij door zijn verstregelde wimpers niet kon zien in de namiddagzon!

Een stom boomblad! Gelobd en groen verscheen het als een gordijn voor zijn ogen wanneer hij traag en moeizaam knipperde. Een boomblad dat aan zijn lange, met modder besmeurde wimpers kleefde. Een blad dat hij niet goed kon zien door de fijne stukjes aarde die in het vocht van zijn ogen zwommen, en die schuurden en brandden. Als hij zijn oogleden opnieuw zou bewegen, zou het blad in zijn linkeroog vallen. Dat blad was de hele wereld. Geen geluid, geen geur. Zijn andere oog voelde hij niet. Leefde hij nog? Wie zou het zeggen! Had hij een lichaam? En waar was zijn lichaam, als hij er een had? Hij kon niet voelen of zijn bestaan verder reikte dan dat kleine stukje gedempt licht, omfloerst door zwarte lijnen. En of dat zijn wimpers of zijn nachtmerries waren deed er niet toe, de duisternis daalde binnen de kortste keren weer over hem neer. Hij zakte traag naar een diepe, onbekende plek. De zwaartekracht verdween en hij voelde zijn hoofd heen en weer deinen. Was hij dat, die in een graf neerzakte? Was dit zijn begrafenis? En dit hoofd, was dat van hem?

Het boomblad gleed weg en hij zag één oog, zijn oog, zwevend in de lucht en kijkend naar een lichaam dat in een gat wegzakte. Zijn lichaam in een kist, hij zag het niet, maar hij wist dat het zijn lichaam was. Het gat was niet diep genoeg om bang te zijn,

maar wel diep genoeg om te vervagen en te verdwijnen wanneer er aarde overheen kwam te liggen. Eén oog dus.

Rondom het gat verdrongen zich schimmen van mensen. Het deinen van zijn hoofd in de lege diepte voelde aangenaam, hij kon de broze wortels van de planten zien die zich door de lagen aarde heen vertakten, fijne wortels en dikke wortels die door de spades waren verbrijzeld. In de uiteindes van de wortels rook hij de geur van de vroege morgen. Hij zag een paar roze wormen naar beneden duikelen aan de rand van de kist en herinnerde zich hoe soepel die aanvoelen wanneer hij ze tussen zijn vingers liet wriemelen. Waar was dat? Wanneer had hij roze wormen bij elkaar gezocht en ze boven op een groot rotsblok in een rijtje opgesteld om hen tegen elkaar te laten racen? Hij wist het niet! Maar het zien van de dansende wormen die samen met hem naar beneden stortten, stelde hem gerust. Het beeld viel uit elkaar en daar was het kerkhof naast het schrijn met zijn reusachtige boom. Hij was hier nog, maar waar? Wat mocht dat 'hier' dan wel zijn? Hij was het, hij en niemand anders, hij was nog niet losgekomen van zijn bestaan. Hij zag zichzelf als een ziend oog. Hij zag de vrouwen samentropen achter de mannen op het kerkhof, met witte hoofddoeken op hun hoofden. Hij merkte een vrouw op die de witte doek van haar hoofd rukte en zich schreeuwend en duwend een weg naar voren baande tussen de mannen. Het was zijn moeder. Hoe kon hij weten dat het zijn moeder was? Hij kon haar niet duidelijk zien! Hij had dus een familie! Maar hij voelde niets, hij cirkelde als een vogel in de lucht, kon hen zien terwijl hij wist dat hij geen vogel was. Hij was een oog, één maar, zelfs geen twee! Hij kon de dingen in hun driedimensionale proporties zien, hij was een oog dat boven het kerkhof van het dorp zweefde, zijn dorp, en hij zag zichzelf wegzakken in een gat. Hij hoorde het gejammer en de schaduwen van een vrouw van wie hij dacht dat het zijn moeder was door de acrobatische, springerige manier van bewegen die

hij van haar kende en die ervoor zorgde dat ze er boos uitzag. Snerpend gegil en geweeklaag, schoten die worden afgevuurd, gemompel, dat waren geluiden die hij gewoon was op begrafenissen. Hij hoorde geen gejammer en geweeklaag zoals gewoonlijk, zag geen vrouwen die zich op de borst sloegen. Deze scène kwam hem bekend voor, dacht hij, hij had dit eerder al gehoord en gezien. De geluiden van tumult en commotie die later volgden, leken anders. Dat daar was zijn vader, en zijn zus – een weduwe – met haar gezwollen buik. Maar omdat hij boven hen zweefde en niet op de grond kon raken, was het beeld wazig. Hij was een oog dat door de lucht naar beneden vloog, om te zien of dat zijn begrafenis was, of die van zijn broer.

Hij slaagde er niet in om te bewegen of uit te maken wie er in dat graf hoorde, onzichtbare koorden hielden hem in de lucht. En onder hem al die mensen, ze stonden samen op een kluitje en bewogen zich daarna in verschillende richtingen, bewogen hun lippen zonder dat hij hen hoorde. Hij wilde schreeuwen, zeggen dat hij daar was, dat hij niet gestorven was en ook niet wilde sterven. Hij wilde hun vertellen dat wie daar in dat gat neerdaalde een monster was, of misschien een vreemde, maar niet hij, maar niemand luisterde naar hem. Hij kende deze begrafenis, beet hij zichzelf telkens woedend toe, maar slaagde er niet in om te ontdekken of het de zijne of die van zijn broer was. Hij keek om zich heen en zag andere stukken mens die met onzichtbare touwen aan de hemel vastgeklonken zaten. Die lichaamsdelen keken naar ontelbare gaten – de toppen van de bergen die over de zee uitkeken waren ermee bezaaid – en op dat moment leek hij even te stikken en kwam weer bij bewustzijn. Hoe kan een oog stikken?

Eén oog, dat keek naar dat gat, meer was hij niet. Hij kon, eindelijk, zijn moeder horen zingen. Dat was haar stem! Zijn moeder. Het ene moment zong ze, het volgende stootte ze een

scherp gekerm uit en zag hij haar schreeuwen. Hij wist dat ze zijn naam schreeuwde, maar hij hoorde het niet. Het geluid verdween zodra ze hem riep. Ze keek naar de hemel, ze wist dat hij haar zag. Zijn moeder, die luidkeels om hem riep, dat betekende dat hij dood was en er getuige van was hoe zijn ziel door de lucht tuimelde. Hij wilde fluiten om aan zijn moeder te laten weten dat hij het was, maar hij was maar een oog, niet eens in staat om naar zijn gewoonte het deuntje van de merel te fluiten. De vlag, die kon hij goed zien. Rood, wit, zwart, twee sterren in het midden. En welke kleur die hadden? Geen idee! Toen zag hij de handen van zijn moeder de kist vastgrijpen en de vlag wegrukken, haar gekloofde vingers waren veranderd in een reusachtig scherm en boorden zich in het hout om net als de spijkers een deel van de kist te worden. Daarna verdwenen kleur en geluid, maar het lichaam van zijn moeder bleef met de kist versmolten. Op dat moment besepte hij dat hij niet de dode was, omdat hij zich op een gegeven moment, toen hij zijn oogleden bewoog en een boomblaadje zag, herinnerde dat die begrafenis van zijn broer was. Wat hij gezien had, wie er in dat gat was weggezakt, dat was hij niet. Toen opende hij zijn andere oog en kon weer zien, het blad was beginnen te schommelen en van zijn gezicht gevallen en het beeld dat hij voor zich kon zien verbreedde zich. Hij ontdekte dat hij zijn hoofd nog had, ongedeerd boven op zijn lichaam en dat dat blaadje, net als vele andere, een van de boomblaadjes was waaronder wat hij nog van zijn lijf kon voelen bedolven was. Het lukte hem zijn hoofd nogmaals te bewegen en hij kon de boom zien! De enorme boom die ver weg leek, maar niet zo ver dat het een illusie kon zijn, het was geen droom, noch een nachtmerrie. De pupillen van zijn ogen verwijdden zich en het felle licht overviel hem plots. Hij leefde, en hij was hier eerder al geweest, hij wist niet exact wanneer dat 'eerder' precies was, maar hij was hier geweest! De lucht en de bladeren boven hem, hun ineengesmolten geel en grijs overspoelde hem. Eén groen blaadje voor zijn

linkeroog. Er was geen enkel geluid. Complete stilte. Op dat moment beseftte hij dat hij niet kon bewegen en dat hij iets verbrands rook dat hem bekend voorkwam. Hij realiseerde zich dat hij twee handen had, hij voelde ze, en daarna kon hij het ruisen en het knisperen van de bladeren horen. Hij liet zijn lichaam opnieuw schokkerig bewegen, zwakjes, maar voldoende om te ontdekken dat zijn andere oog kon zien. En voor die verre toeschouwer in de hemel leek zijn lichaam op een hoop bladeren en takken waarin zich, onder een masker van modder en bloed, twee gaten voor de ogen aftekenden. Enkel het wit van zijn ogen deed vermoeden dat er een menselijk lichaam lag in de desolate leegte van die bergtop waar een enorme boom boven uittorende.

Tot op dat moment had hij daar geen idee van, geen idee dat hij begraven lag onder bladeren, aarde en takken. Hij wist enkel dat hij ademde en dat hij twee ogen en twee handen had. Toen hoorde hij het kloppen van zijn hart en slaakte een diepe zucht die de beenderen in zijn borstkas deed bewegen. Hij hoorde het ruisen weer. Hij was nog steeds hier, op deze wereld, maar hij kon zijn voeten niet voelen. Een spies van vuur, of misschien van ijs, in ieder geval iets brandends, doorboorde zijn rug. Hij wist niet wat het was, maar het was kleverig, alsof hij vanaf zijn middel begraven zat in een gat vol beton. Hij kreeg zichzelf niet rechtop om zijn lichaam aan een nadere controle te onderwerpen, maar hij was er nog steeds van overtuigd dat hij leefde.

De aanwezigheid van de boom verwarde hem, zou het de boom van het dorpschrijn kunnen zijn? Of die van thuis! Of was hij toch degene die in het gat wegzong? Hij was er nog niet zeker van dat hij het zich had ingebeeld, ondanks de herinnering aan de begrafenis van zijn broer. Het was precies dezelfde boom als die hij sinds zijn kindertijd gekend had. Nadat hij een uur lang in de zon had gestaard die hoog aan de hemel stond, een uur

waarin hij zelf bijna wortels kreeg, herinnerde hij zich dat de boom hier aan de frontlinie stond en dat hij er, zoals gewoonlijk, gefascineerd naar had staan kijken, met zijn geweer over zijn schouder en een troep medesoldaten naast zich.

Hij besloot om te bewegen ook al genoot hij er voor even van om in de sluimerende diepte te vallen. Hij probeerde zijn lichaam opnieuw rechtop te hijsen en ontdekte dat hij niet kon bewegen. De stilte maakte hem bang. Hij hoorde de slagen van zijn hart, ze doorboorden zijn trommelvliezen bijna. Waar kwam die stilte vandaan? Waar was het geluid van de vogels en de boom? Elke boom hoort zijn eigen geluid te hebben en dat van de vogels die hem gezelschap houden. Wie had dat tegen hem gezegd? Rechts van de boom merkte hij dichte rook op. Hij richtte zijn blik naar links en daar zag hij vuur. Iets was aan het verbranden, het rook net als gegrild vlees. Hij sloot zijn ogen, de berglucht brak de scherpe kantjes van de hete middag. Zweetdruppels gleden onophoudelijk langs zijn voorhoofd naar beneden, maakten zijn oogleden nat, brandden in zijn ogen en zorgden ervoor dat hij minutenlang niets kon zien. Hij bedacht zich dat hij diep moest ademen om de spieren in zijn buik te voelen. Hij dwong zichzelf om te bewegen. Bij elke in- en uitademing rees zijn borst en samen met zijn borst, kwam ook de hoop bladeren omhoog. Hij slaagde erin om zich te verroeren en zich gedeeltelijk om te draaien. Heel traag kwam eindelijk zijn romp in beweging en toen hij zichzelf naar de andere kant duwde bedacht hij zich dat er misschien een afgrond was en de rand vlakbij, maar dat liet hem koud. Een immense kracht duwde hem van binnenuit vooruit en hij bewoog zijn lichaam, maar alles wat hij daarmee bereikte was dat hij op zijn zij rolde en met zijn gezicht naar de boom toe kwam te liggen. De bladeren en de takken vielen van zijn borst en op dat moment voelde hij de brandende pijn die hem plots deed hopen dat hij nog heel was. De pijn joeg zich voort tussen zijn hoofd en zijn

tenen, de pijn omvatte zijn hele lichaam en dat leek hem een goede zaak. Hij draaide zijn hoofd en staaarde naar de boom, hoorde het ruisen en het breken van droge takken. Toen werd het weer stil en kon hij het zien! Hij zag hoe hij en de andere soldaten door de lucht vlogen toen de raket explodeerde. En voor hij weer buiten bewustzijn raakte hoorde hij de rauwe stem van zijn moeder die hem riep: Ali! En toen wist hij, wist hij heel goed, dat dat kleine groene blaadje het blad was van een eikenboom.